

CRÒNIQUES DEL CEL

(NOTICIARI ASTRONÒMIC)

Roger-Miquel Rodríguez

L'ACTIVITAT SOLAR DE 1990 NO VA ARRIBAR, NI DE BON TROS, A L'ENREGISTRADA L'ANY 1989

Actualment el Sol travessa la fase de màxima activitat del present cicle 22. Recordem que l'activitat solar varia seguint un cicle que, per terme mitjà, dura 11 anys. Les manifestacions més espectaculars són les erupcions, les protuberàncies, les fàcules i les conegudes taques solars. Aquest cicle va assolir el màxim l'any 1989, després va començar a minvar. Encara que, el darrer any (1990) es va produir una gran activitat (van aparèixer grans grups de taques), aquesta va ser notablement inferior a l'enregistrada l'any 1989. Durant la primera meitat de 1990 l'activitat va ser molt irregular, amb constants alts i baixos. La segona meitat de l'any es va estabilitzar de manera considerable, sempredins d'una tònica descendent.

COM EN TORRELL VA DESCOBRIR UNA NOVA GWS A SATURN

En les *Cròniques* del número anterior vam parlar del descobriment fet, conjuntament amb altres astrònoms barcelonins, pel jove estudiant de Física, Sebastià Torrell, d'una erupció de GWS (*great white spot*: gran taca blanca) a Saturn, durant el mes de juliol. Després d'un interessant procés d'extinció i noves aparicions, entre elles la Wilber GWS, la taca es va dissoldre i a finals d'octubre les restes ja no n'eren observables.

Doncs bé, en "Sebtor", com li diem els companys de l'agrupació astronòmica Aster, ha descobert una nova taca, la ja oficialment anomenada *Torrell Great White Spot* (reconeguda per la IAU, International Astronomical Union, en la seva circular nº5141). Sense proposar-s'ho s'ha convertit en el primer observador d'aquesta inesperada erupció de nova formació, que està resultant molt útil per estudiar els vents atmosfèrics saturnians. El fet "casual" es va

produir el 2 de novembre (aprofitant el pont de la facultat) quan es trobava provant l'alineació dels miralls del seu telescopi. De seguida va trucar a J. M. Gómez (astrònom que coneix molt bé els planetes jovians i que és molt estimat pels joves afeccionats) que encara no sabia res. Un cop aquest va confirmar l'existència del fenomen, va posar-se en contacte amb l'Institut d'Astrofísica de Canàries, i amb l'observatori del Pic du Midi: sorpresa, no en sabien tampoc res. Calia doncs comunicar-ho a la IAU, i és clar, es van posar ràpidament a efectuar els tràmits pertinents. Així és com el jove Sebastià es va convertir en el primer observador d'aquesta nova erupció GWS que duu el seu nom.

ESO, L'OBSERVATORI EUROPEU DE L'HEMISFERI SUD

El Planetarium de Barcelona ha presentat en aquesta ciutat una exposició sobre l'ESO, l'Observatori Europeu de l'hemisferi Sud.

Felicitem el Planetarium de Barcelona per aquesta iniciativa. El fet de tenir una visió de primera mà de les tasques que duen a terme els astrònoms europeus a l'hemisferi Sud, concretament a l'observatori de la Silla, a Xile, és tot un esdeveniment.

La presentació, que va tenir lloc el 27 de febrer, va anar a càrrec del Dr. Richard M. West, astrònom de renom internacional, descobridor del conegut cometa West i



El Dr. West durant l'exposició de la tasca desenvolupada a l'observatori de La Silla.

director de comunicació de l'ESO. El Dr. West va donar tota mena d'informació sobre la tasca realitzada i els futurs projectes de l'ESO, i entre ells destaca la construcció, abans d'acabar el segle, del més gran telescopi òptic. Es tracta d'un instrument compost de quatre telescopis equipats cada un d'ells amb un mirall de 8 metres de diàmetre. El funcionament simultani dels quatre telescopis donarà uns resultats equivalents als que s'obtindrien amb un hipotètic telescopi de 16 metres de diàmetre.

A més a més, donada la importància del fenomen, el Dr. West va esmentar la inesperada i espectacular erupció, recent, del cometa Halley, fet aquest molt estrany ja que no s'ha observat mai res de similar en el comportament d'aquests objectes.

Per les observacions que s'han fet fins ara, les erupcions (despreniment del nucli, per evaporació, de matèria gelada i gasos que formen la cabellera i la cua dels cometes) es produeixen, només, quan s'acosten al Sol, ocasionades per la calor que aquest irradia, però quan se n'allunyen desapareixen. Actualment el Halley es troba, més enllà de l'òrbita de Saturn, camí de l'afeli (el punt més llunyà del Sol) en l'òrbita el·líptica, molt allargada, que descriu, periòdicament al seu voltant. Es troba per tant a una distància en què, pels coneixements que tenim, aquests objectes ja no mostren cap mena de rastre. ¿Aquest és un fet extraordinari, atípic, o es tracta d'un succés normal que nosaltres desconeixem donades les dificultats d'observar els cometes en una posició tan llunyana?

No se sap gairebé res del que fan els cometes quan s'allunyen cap al sistema solar exterior, no se sap tampoc gaire per què es modifiquen tan sovint la durada i trajectòria dels seus cicles orbitals i podria ser que la clau per revelar aquesta incògnita ens la donés precisament aquest cometa tan popular. Les imatges, per ordinador, obtingudes fins ara, són prou precises per confirmar l'existència d'aquest fet tan curiós. Tant de bo que el futur telescopi de l'ESO ens permeti comprendre'n les causes. ■